

ASPAZIJA UN RAINIS — LAIMES FORMULAS MEKLĒJUMI

Ināra Andžāne
heliante@inbox.lv

Atslēgas vārdi: *Aspazija, Rainis, laime*

Katrs cilvēks ilgojas laimes. Arī Aspazija un Rainis, kā jebkurš cilvēks, vēlējušies sajūst laimi un saprast, kas vispār ir laime. Pētījuma mērķis bija noskaidrot, cik daudz kopīga un cik atšķirīga ir Aspazijas un Raiņa uzskatos par laimi, vai tas, ko varam dēvēt par laimes formulu, abiem dzejniekiem ir bijis identisks. Radošu cilvēku laimes formulas meklējumi paliek viņu atstātajos darbos un piezīmēs, tāpēc pētījuma pamatā ir Aspazijas lirika un Raiņa piezīmes, arī aforismi.

Pētījuma autore domā, ka cilvēkiem, kas nodzīvo kopā daudz gadu, jābūt kopīgiem uzskatiem par to, kas ir laime. Aspazijas un Raiņa kopīgais dzīves ceļš sākās 1894. g. un turpinājās līdz Raiņa nāvei 1929. g., šajos 35 gados bija gan laimīgi, gan skumji brīži, kam līdzās ir arī abu literātu radošs darbs, kas lielākā vai mazākā mērā atspoguļo arī laimes izpratni.

Aspazija, Rainis, laime

1943. g. rudenī Konstantīns Raudive apmeklēja Aspaziju Dubultos un apciemojuma laikā pajautā, vai dzejniece savā dzīvē bieži jutusies laimīga. Aspazija atbild, ka dzīvē visvairāk mācījusies no senās Grieķijas kultūras, no tās viņa arī mācījusies, ka cilvēks nekad nedrīkst teikt: “Es esmu laimīgs.” Aspazija K. Raudivem stāsta: “Kad Hērakls šos vārdus bija teicis, augstprātības dievs, kas stāvēja viņam aiz muguras, jau bija nolēmis Hēraklam Nesa kreklu... Ak, cik dārgi vajadzēja Hēraklam samaksāt par šiem neapdomīgajiem vārdiem! Aiti kalnā, vientulības lielajā sārtā, kur viņš pats sevi sadedzināja, par šiem vārdiem viņš dārgi samaksāja...” (Nesa krekls — ar Hērakla nogalinātā kentaura Nesa indīgajām asinīm ieziests tērps, kas neatraujami pielip pie miesas, ieēdas tajā un miesu saārda, radot Hēraklam briesmīgas ciešanas. Izdzirdis Nesa vārdu, Hērakls atceras, ka sens orā-

kuls viņam vēstījis, ka viņš mirs no miruša. Hērakls liek Oitas kalnā aizdedzināt sārta un savu ķermeni nodot liesmām.)¹ Tomēr savā daiļradē Aspazija laimes vārdu minējusi bieži.

Dažādi laimes aspekti ļauj novērtēt Aspazijas un Raiņa laimes uztveres daudzveidību: laime kā acumirklis, laimes ātri zūdošā daba, laimes izjūtas, kas saistītas ar bērnību, dabu un ārpasauli, darbs kā laimes avots.

Rainis jau tad, kad vēl ir tikai Jānis Pliekšāns, domā par laimes iespējamību cilvēka dzīvē. Jaunietis uzskata, ka laimīgs cilvēks var justies tad, ja dvēsele ir apmierināta un nav sirdsapziņas pārmetumu. 1882. g. septiņpadsmitgadīgais Jānis ieraksta dienasgrāmatā: “Es biju iekritis it kā saldā snaudā, kas man māžoja priekšā skaistus tēlus. Un, ja tad uznāca ļaunākas dienas, es sev palīdzēju tikt pāri arī tām, es bēdāju maz par tām, un viss nelādzīgais man nebija gandrīz nekas cits kā nelabs sapnis miegā. Tā bija apmierināta vīra

dzīve, kaut arī ne gluži idilliski laimīga dzīve, tas bija ar sevi izlīgušas sirdsapziņas, apmierinātas dvēseles stāvoklis.²

Pie šīm domām Rainis atgriežas 1895. g., kad laikrakstā “Dienas Lapa” kā sveicienu jaunā gadā publicē rakstu “Jaunu laimi!”³. Šajā sveicienā lasītājiem “Dienas Lapas” redaktors raksta: “Lai me rodama tikai apmierinājumā ar sevi, kad savus spēkus esi visus izlietojis, cik varēdams, kad pats savās acīs esi audzis caur saviem darbiem, ka stāvi caur paša spēku brīvs, neatkarīgs — pilns vīrs, [...] kam nevienam nav jāpateicas, neviena priekšā nav jālokās.”⁴

Jāpauē gadiem, lai dzejnieks Rainis 1911. g. 24. novembrī atzītu: “Lai me ir darba pilnīgumā.”⁵ Jaunības laika atziņa par apmierinātu vīru, kam sirdsapziņa pašam ar sevi izlīgusi, 90. gadu vidū iegūst formulējumu *pilns vīrs*, kas apmierināts ar paveikto, bet brieduma gados kā galvenais laimes avots paliek tikai darbs, tomēr paveiktais darbs sevī slēpj personību — to pašu vīru, kas iekšēji audzis un pilnveidojies, darot savu darbu. Dzīves gaitā Rainim rodas filozofiski prātojumi par laimi, bieži tie ir arī pretrunīgi.

1894. g. Aspazija un Rainis satiekas. Neapšaubāmi, ka viņi ir laimes avots viens otram, kā tas mēdz notikt ar mīlošiem cilvēkiem. Par to liecina arī sarakste, tāpēc jāmin daži piemēri no vēstulēm. 1894. g. Aspazija raksta Rainim: “Cik mēs varētu būt laimīgi, kad mēs to prastu, kāpēc laimei ir plīvuris priekšā, kad tā ir tuvumā? Un kāpēc tā aizplīvurojas savā apžīlinošā kailā dailē, kad tā ir projām?”⁶

Rainis Aspazijai 1895. g. 9. maija vēstulē stāsta: “Cik labu dara laime, cik lielu! Kā visu var piedot. Cik dara stipru pret ārpasauli.”⁷

1896. g. Aspazija raksta dienasgrāmatā: “Es sajūtu laimi tik tad, kad viņas vairs nav.”⁸ Šis ieraksts dienasgrāmatā apliecina Aspazijas dzejā bieži sastopamo laimes netveramības motīvu.

Lai me kā acumirklis

Laimi kā acumirkli savā lirikā vairāk akcentē Aspazija. Lai me Aspazijas skatījumā ir kā sudraba trīsa, kas pārskrien pār ezeru. Dzejniece vien tik paspēj, kā izsaukties: “Ak, laime, cik tu biji īsa!”⁹ Aspazija laimi salīdzina ar prieka magoņlapu, kas ātri plaukst un vēl ātrāk nobirst, tik īss ir laimes mirklis¹⁰. Laimes acumirkļīgums arī tiek salīdzināts ar zvaigznes uzplaisnījumu: “Nozibēja dzirkstelīte, krita zvaigznes atlūzīte.”¹¹ Aspazijas dzejā visa radošā mūža garumā sastopama acumirkļa kā netverama un laimīga dvēseles stāvokļa filozofija, to varam sastapt jau 1891. g. tapušajā poēmā “Sauls meita”, dažādos skatījumos šī acumirkļa filozofija parādās visā dzejnieces daiļradē. Laimīgie acumirkļi kā īsi zibšņi veido laimes apjausmu. Tie reizēm ir tik īslaicīgi, ka tagadnē netiek pamanīti un tiek meklēti pagātnē kā sen aizgājuši un neapturami brīži. Runājot par neapstādināmo acumirkli, saskatāma V. J. Gētes “Fausta” ietekme, tomēr Aspazija savā dzejā šo laimes acumirkli spējusi padarīt daudzveidīgu, piem.:

Bet laimes sīkais spīdums,
Slēgts sāpju melnā lokā,
Ir it kā sniega svīdums,
Kas izkūst, paņemts rokā¹².

Rainis acumirkļa laimi redz citādāk. Viņš uzsver cilvēka iekšējo laimes izjūtu, kad laimes mērs ir dvēseles līdzsvars, bet acumirklis ir vērtīgs vien tad, ja tas ir apzināti sajūtams un tverams:

Ko vari zaudēt, vai tā lai me ir?
Kad tik daudz jātrīc, lai tā nepazustu, —
Kad tavu dvēslī dairs no tevis šķir
Un acumirkļa nau, kad sevi justu?¹³

Jāsecina, ka Rainis nepievērš acumirklim kā laimes avotam un substancei tādu uzmanību kā Aspazija. Rainis laimes avotu meklē cilvēka iekšējā pasaulē, patībā, personības iekšējā līdzsvarā. To pierāda aforismos paustās atziņas, piem.: “Katrs dzīves

troksnī dzird sirds balsi, kas norāda uz īsto ceļu. Bet laimīgs tik tas, kas sadzird, kaut arī vēlu.”¹⁴

“Gan laime ir tā, kas nāk no āras, bez paša nopelna, bet, kad pats nau laba prāta un stata, tad ī āras laimi nevar uzņemt un tā nedarīs laimīgu. Laime beigās ir tomēr iekš paša, top apaugļota no āras, bet var iztikt arī viena ar sevi.”¹⁵

Rainis uzskata, ka laime katram jāveido pašam, apgalvodams, ka “viss dots tavā rokā, esi laimīgs!”¹⁶ Tomēr arī Aspazija reizēm laimes formulas meklējumos pievienojas Rainim:

Es gribu, ko laime man nevar lemt,
Es gribu laimi sev pati ņemt!¹⁷

Laimes ātri zūdošā daba

Laimes ātri zūdošo dabu kā laimes pamatīpašību savā liriskā daudzveidīgi pierāda Aspazija. Pirmo reizi laimes islaicīgums parādās poēmas “Saules meita” (1891) epilogā, ko dzejniece kā dzejoli ar nosaukumu *Mūsu dzīve* ievieto liriskas krājumā “Sarkanās puķes” (1897):

It kā maldu uguns laime
Kairinoši rēgojas —
Kad to priekšā satvert steidzam,
Spīd jau tā aiz muguras.¹⁸

Aspazija uzskata, ka “šķīst laime kā putu burbulīts”¹⁹, tā var būt “zvaigzne dziestošā”²⁰, kas zūd nesasniegta un nepiepildītu vēlmju apzīmogota. Laime parādās kā klusa un vienkārša jaunava, bet netiek pamanīta, jo visiem taču liekas, ka laimei jānāk spožai un īpaši pamanāmai. (Rainis piebilst: “Posts brauc pa lielceļu vara ratiem, dzelžu zirgiem, asiņainām asīm, laime tek pa tīruma taciņu ievu ziedu zariņu rokā.”²¹) Laime ir tepat līdzās, kad tā, nepamanīta un neievērota, gatavojas doties prom. Aspazija jautā, kas ir šī klusā un vienkāršā būtne:

Tā teica: “Mani sauc par laimi!” —
Un tūdaļ mani atstāja.²²

Rainis papildina šo domu savā stilā: “Sirds skrien pēc laimes kā miera. Ak tu, novēlojies putns vakarā! Tā miera, ko tu meklē, nau.”²³

Savdabīgas paralēles par laimes un laika mijiedarbību varam atrast gan Aspazijas, gan Raiņa uzskatos. Aspazija paliek pie pārliecības, ka laime ir zūdoša kā laiks:

Es dzirdēju steidzam
Skrejošo laiku,
Bēgošo laimi.²⁴

Savukārt Rainis neatkāpjas no apgalvojuma, ka laimi veido pats cilvēks, kurš arī sev lemto laiku izmanto tā, lai pilnveidotu sevi un paveiktu iecerēto, pats cilvēks ir arī gan laika, gan laimes veidotājs, tāpēc laime tiek salīdzināta ar laiku: “Daba dod mums par velti tikai laiku, viss cits mums jāiegūst ar pūlēm. Laiks lētākais, tomēr dārgākais, jo caur viņu dabonam visu. Pats pamats dots no āras, bet mēs esam viņa veidotāji. Laiks ir kā laime.”²⁵

Laimīgās bērnības motīvs

Aspazijas un Raiņa laimes formulas meklējumos viena no kopsakarībām ir uzskats, ka bērnība ir laimīgais laiks cilvēka dzīvē. Raiņa darbā “Saules gadi” ir nodaļa “Saule un laime”. Tur Saule lūdz Laimi dzīves gaitā būt līdzās, bet Laime apsola būt tikai bērnības laikā:

Saule Laimi lūgtin lūdza:
“Paliec jele jaunās dienās!”
Atbild Laime: “Būšu, būšu!
Jaunas dienas — laimes dienas.”²⁶

Aspazija dzejolī “Laimīgais laiks” bērnību uzrunā kā “sirdsmodas, neziņas un priekšjūtu laiku”, kad “viss liekas zudis un viss vēl priekšā”²⁷.

Pieaudzis cilvēks, atskatoties uz bērnību, redz šo laiku laimes pilnu, bet dzīves realitāte bērnības laika laimi padara vien par atmiņām. Bērna laime slēpjas neziņā par gaidāmo dzīvi un prozu, kas nāk tai līdz, tāpēc Aspazija raksta:

Tev maldi dzīves plaismu sedza,
Un tā bij laime augstākā.²⁸

Rainis “Sauls gadu” priekšvārdā bērības laimīgo gadu beigās nosauc par katastrofu, kad liktenis “samaļ bērības laimīgo pasauli”.²⁹ Savukārt Aspazija dzejoļu krājuma “Saulains stūrītis” nodaļu “Skuķīša gudrības grāmata” iesāk ar moto no vācu literatūras, kura tulkojums ir šāds:

Aplusti, tu, jautājošā bērna sirds,
Un apslāpē asaras.
Mums visiem melojusi,
Mūs visus piekrāpusi
Laimes saulainā pasaciņa.³⁰

Laime Aspazijas skatījumā kļūst par saldi sāpīgu atmiņu, — salda šī atmiņa tāpēc, ka pagātnes ainās laiks ienes savus labojumus, padarot bērības sauli gaišāku, zāli tas iekrāso zaļāku un kokus — augstākus. Atmiņa sāpīga top laika rituma un neatgriezenības dēļ. 1903. g. dzejniece uzraksta liroepisku darbu “Laime”, kurā pierāda, ka vienīgā un patiesā laime ir bērnu dienu laime, bet pēc tam, kad cilvēks ir pieaudzis, laimes cena var izrādīties citu ciešanas.

Daba — laimes avots

Daba visās tās izpausmēs ir abu dzejnieku laimes avots. Aspazija savā dzejā bieži kavējas pie laimes izjūtām, ko sniedz daba, parasti pat nepieminot laimes vārdu. Savas dvēseles noskaņas dzejniece izsaka ar dabas tēliem un gadalaiku maiņas norisēm:

Un tomēr visā laimes paslēptavā
Par tādu brīdi skaistāka vairs nava:
Kad drūmais pērkons iegrimst saules
skavā.³¹

Aspazijai daba ir ne vien laimes avots, bet arī radošuma avots, jo pati daba dzejnieces uztverē ir radoša.

Rainis dabas kā laimes avota esamību paplašina līdz jēdzienam “ārpusmūsība”: “Laime ir: atzīt ārpusmūsību kā daiļumu. Tā

spēja iedzimst vai ietop; kas to zin kā mērķi, tam vieglums.”³²

Ārpusmūsība pārsniedz dabas robežas, un tie ir gan cilvēki, gan cilvēku attiecības. 1912. g. 11. jūnijā dzejnieks dienasgrāmātā raksta: “Kāda laime skaistumu redzēt! Debess krāsas, puķu divainās formas, smarža gluži nesaprotama parādība, kura bez mūsu gribas dara prieku. Redzēt skaistu seju, redzēt tikai normālu, jaunu, vēl nevīstošu seju, redzēt arī vīstošu, bet darba, spēka, sirsnības pilnu seju, un to nau man; redzēt vien ir jau patīkamas jūtas. [...] Vai tā nau tā laime? Viss bez manas piepūles, bez manas gribas. [...] Laime iekš tā, ka ir objektīva, ārpus manis esoša pasaule. Ka es sevi jūtu un varu izstiepties un just katru locekli, un just savu garu un miesas spēku, tā arī top saukta laime, bet cik tā no manis atkarājas, to vajdzētu saukt par patību, ne par laimi; par dzīves pilnību.”³³

Rainis laimes formulas meklējumos ir filozofiskāks un konkrētāks par Aspaziju, un rodas iespaids, ka dzejnieks daudz ir domājis par laimes iespējamību un meklējis savai personībai labvēlīgas laimes veidus. Ārpusmūsība sevī ietver devēja un ņēmēja principa laimes izpratni, par ko vēsta Raiņa domas 1912. g. 28. jūnijā: “Dzirdēt mīļus vārdus un saņemt labus darbus ir laime. Bet varbūt vēl patīkamāk ir teikt mīļus vārdus un darīt labus darbus. [...] Un man liekas, tas arī izskaidrojams, jo dot ir aktīva darbība un aktivitāte, kā dzīvības vistiešākā parādība, ir arī vispatīkamākā jūta. Tik patīkama, to bieži sauc par laimi.”³⁴

Laime, kas nāk no dabas vērojumiem, arī nāk kā pasīva darbība, kā to nosauc Rainis, tomēr šī pasīva darbība ietver slēptu radošumu, kas būtībā ir dvēseles aktīva darbība. Tās papildījums ir Aspazijas un Raiņa radošais darbs.

Darbs kā laimes pamats

Pārlūkojot Aspazijas liriku, vērojams tas, ka radošās dzīves gaitā vārdu “laime” pamazām nomaina vārds “darbs”. Rodas jautājums,

vai cilvēka mūža laikā ir jāiziet caur laimes meklējumu lokiem (mīlestība, daba, bērnība kā pagātne un citi), lai nonāktu pie Raiņa secinājuma, ka “laime ir darba pilnīgumā”? Savukārt Aspazija, kas meklē un pazaudē dažādus laimes acumirkļus, mūža nogalē dienasgrāmatā ieraksta: “Mans dzīvības nervs taču ir darbs. Tas ir mans ziedonis, mana atdzimšana.”³⁵

Iespēja radoši strādāt ir laime gan Raiņa, gan Aspazijas izpratnē. “Un vienīgais, kas dzīvi piepilda, ir darbs. Strādājiet, un Jūsu dzīve būs pilna un laimīga,” tā Rainis raksta vēstulē Irmāi Ozolai 1926. g. 12. augustā³⁶. Interesanti, ka Raiņa dienasgrāmatās bieži ir sastopama frāze “laimīgi strādāt”. Viņš ir pārliecināts, ka viss, kas vien veicina darbu, ir labi un laimīgi. Pat dažādas mānticības zīmes viņš uztver kā labu palīgu darbā, kas dod cerību “laimīgi strādāt”. Reizēm dzejnieks raugās zvaigžņotajās debesīs un redz Orionu vai krītošu zvaigzni, kas dod cerību darbam. Kad nav “pareizo” vai krītošo zvaigžņu, nākas meklēt rosinātājus laimīgam darbam, un reizēm cerību dod arī zirnekļi: “Es vēl ieturu mānticību, lai paceltu pašsajūtu ar labām paredzēm. Vakar nokrita uz raktāmmapi liels zirnekļis, liela laime gaidāma. Pirms Ligoņa liter. vēstures tāpat redzēju kaktā lielu zirnekli.”³⁷

1921. g. 6. februārī, rakstot Vilhelmam Purvītim, dzejnieks secina: “Māksla ir dzīve un laime.”³⁸

Nobeigums

Laime ir dzīve un māksla — domā Rainis. Šo secinājumu vienlīdz varam attiecināt uz abiem dzejniekiem. Aspazijas un Raiņa 150. jubilejas gadā par laimi varam uzskatīt arī to, ka šie divi cilvēki reiz satikušies, ka mums atstāts tik bezgala bagāts literārais mantojums. Tagad tā ir mūsu laime, kas ietver sevī arī Aspazijas un Raiņa laimes formulu meklējumu ceļus un krustceļus. 1912. g. 29. jūnijā Rainis savā dienasgrāmatā ieraksta: “Mīļa un brīnumaina laime

ir bijusi kopdzīve ar Inīņu, kad atskatos atpakaļ.”³⁹ Kas gan piebilstams šeit tiem, kuri meklē abu dzejnieku kopīgajā ceļā tikai ēnas un nelaimes?

Aspazija vairāk uzsver un izceļ laimes mainīgo dabu un mirkļa nozīmi laimes klātesamībā vai promesamībā. Rainis meklē laimes avotus personībā un personības mijiedarbībā ar apkārtējo pasauli. Tomēr ar laiku laimes meklējumu ceļi saplūst vienā — dzīve un māksla (darbs) ir laime. Katrs cilvēks laimi uztver citādāk, katrs var atkārtot arī Raiņa vārdus: “Cik maz laimes prasu un cik daudz mazāk vēl dod.”⁴⁰ “Ak, laime, cik tu bijī īsa!”⁴¹ — šos Aspazijas vārdus ir teicis vai iedomājies ikviens no mums.

Lai kā arī atšķirtos Aspazijas un Raiņa laimes formulējumi, daudz ir vienādu redzējumu, kas vēsta, ka cilvēks laimīgs ir bērnībā, daba un cilvēki atmodina personības laimes izjūtas, darbs — tā ir laime. Būtībā Aspazijas un Raiņa laimes formula = darbs + radošums (pats, daba, pagātne, acumirkļi) + brīvība.

1912. g. 7. aprīlī Rainis dienasgrāmatā ieraksta: “Cik skaists ir katrs laimes gadījums, katrs mazais pieskārieniņš ar mazā pirkstiņa naga galiņu.”⁴² Latvijas laimes gadījums ir tas, ka mums ir Aspazija un Rainis.

Avoti un piezīmes

- 1 Raudive K. Aspazijai aizsaulē aizejot. *Izglītības Mēnešraksts*. 1943. 11: 252–253.
- 2 Rainis. *Kopotī raksti*. 24. sēj. Rīga: Zinātne, 1986. 8. lpp.
- 3 Akots P. J. Raiņa domas par laimi. *Jēkabpils Vēstnesis*. 1943. 14. janv.
- 4 Turpat.
- 5 Rainis. *Kopotī raksti*. 17. sēj. Rīga: Zinātne, 1983. 211. lpp.
- 6 *Rainis un Aspazija dzīvē un mākslā*. Rīga: “Kultūras draugs”, 1937. 293 lpp. (39. lpp.)
- 7 Turpat, 102.–103. lpp.
- 8 Turpat, 119. lpp.

- ⁹ Aspazija. *Kopotī raksti. 2. sēj.* Rīga: Liesma, 1986. 44. lpp.
- ¹⁰ Aspazija. *Kopotī raksti. 1. sēj.* Rīga: Liesma, 1985. 240. lpp.
- ¹¹ Turpat, 240. lpp.
- ¹² Aspazija. *Kopotī raksti. 2. sēj.* Rīga: Liesma, 1986. 180. lpp.
- ¹³ Rainis. *Kopotī raksti. 2. sēj.* Rīga: Zinātne, 1977. 345. lpp.
- ¹⁴ Rainis. *Kopotī raksti. 17. sēj.* Rīga: Zinātne, 1983. 226.–227. lpp.
- ¹⁵ Turpat, 213. lpp.
- ¹⁶ Turpat, 206. lpp.
- ¹⁷ Aspazija. *Kopotī raksti. 1. sēj.* Rīga: Liesma, 1985. 152. lpp.
- ¹⁸ Turpat, 27. lpp.
- ¹⁹ Turpat, 30. lpp.
- ²⁰ Turpat, 46. lpp.
- ²¹ Rainis. *Kopotī raksti. 17. sēj.* Rīga: Zinātne, 1983. 237. lpp.
- ²² Aspazija. *Kopotī raksti. 1. sēj.* Rīga: Liesma, 1985. 71. lpp.
- ²³ Rainis. *Kopotī raksti. 17. sēj.* Rīga: Zinātne, 1983. 204. lpp.
- ²⁴ Aspazija. *Kopotī raksti. 2. sēj.* Rīga: Liesma, 1986. 84. lpp.
- ²⁵ Rainis. *Kopotī raksti. 17. sēj.* Rīga: Zinātne, 1983. 254. lpp.
- ²⁶ Rainis. *Kopotī raksti. 4. sēj.* Rīga: Zinātne, 1978. 478 lpp. (324. lpp.)
- ²⁷ Aspazija. *Kopotī raksti. 2. sēj.* Rīga: Liesma, 1986. 147. lpp.
- ²⁸ Aspazija. *Kopotī raksti. 1. sēj.* Rīga: Liesma, 1985. 96. lpp.
- ²⁹ Rainis. *Kopotī raksti. 18. sēj.* Rīga: Zinātne, 1984. 542. lpp.
- ³⁰ Aspazija. *Kopotī raksti. 1. sēj.* Rīga: Liesma, 1985. 153. lpp.
- ³¹ Aspazija. *Kopotī raksti. 2. sēj.* Rīga: Liesma, 1986. 63. lpp.
- ³² Rainis. *Kopotī raksti. 17. sēj.* Rīga: Zinātne, 1983. 225. lpp.
- ³³ Rainis. *Kopotī raksti. 24. sēj.* 453. lpp.
- ³⁴ Turpat, 467. lpp.
- ³⁵ Aspazija. *Kopotī raksti. 2. sēj.* Rīga: Liesma, 1986. 658. lpp.
- ³⁶ Rainis. *Kopotī raksti. 23. sēj.* Rīga: Zinātne, 1986. 356. lpp.
- ³⁷ Rainis. *Kopotī raksti. 24. sēj.* Rīga: Zinātne, 1986. 621. lpp.
- ³⁸ Rainis. *Kopotī raksti. 23. sēj.* Rīga: Zinātne, 1985. 289. lpp.
- ³⁹ Rainis. *Kopotī raksti. 24. sēj.* Rīga: Zinātne, 1986. 468. lpp.
- ⁴⁰ Turpat, 411. lpp.
- ⁴¹ Aspazija. *Kopotī raksti. 2. sēj.* Rīga: Liesma, 1986. 44. lpp.
- ⁴² Rainis. *Kopotī raksti. 24. sēj.* Rīga: Zinātne, 1986. 403. lpp.

ASPAZIJA AND RAINIS — QUEST FOR THE FORMULA OF HAPPINESS

Ināra Andžāne

*heliante@inbox.lv***Summary****Keywords:** *Aspazija, Rainis, happiness*

Each and every person craves for happiness. Aspazija and Rainis, too, as anybody, wished to feel happiness and become aware what it actually is. The goal of this study was to ascertain what is common and what is distinctive in the views of Aspazija and Rainis about happiness, whether the so-called formula of happiness was identical for both of the poets. The quest for the formula of happiness by creative people remain in their works and notes, therefore, the basis of research include lyrics of Aspazija and notes and also aphorisms by Rainis.

The author of this study considers that people who have lived together for a large number of years should have common views on the essence of happiness. The common course of life of Aspazija and Rainis was started in 1894 and was continued until Rainis' passing away in 1929. During these 35 years they experienced happy as well as sad moments, alongside the creative work of both litterateurs, which reflects, to a larger or lesser extent, their understanding of happiness.

In the autumn of 1943, Konstantīns Raudive visited Aspazija in Dubulti, and during his visit he asked whether the poetess had frequently experienced moments of happiness during her lifetime. Aspazija's reply was that in her life she had mostly learnt from Ancient Greek culture, including also that a person should never say, "I am happy." Aspazija told Raudive, "When Heracles had uttered these words, the god of arrogance who was standing right behind his back had already decided that Heracles would wear the shirt of Nessus..."

Alas, Heracles had to pay a high price for these inconsiderate words! At Mount Oeta, in the flaming pyre of solitude, he burnt himself..." (The shirt of Nessus — a robe rubbed with the poisonous blood of Centaur Nessus whom Heracles had killed once, it stuck to his flesh and it was impossible to tear it off, it penetrated into the flesh and destroyed it causing awful suffering to Heracles. Hearing Nessus' name Heracles remembered that an oracle once had announced that Heracles would die from someone dead. Heracles himself ordered to burn a pyre at Mount Oeta and put his body in the flames.) However, in her creative activity Aspazija has quite often mentioned the name of happiness.